

راهکارهای مؤثر در ارتقای بینش دینی دانش‌آموزان استثنایی

علی رضا احمدی / کارشناسی ارشد رشته فلسفه تعلیم و تربیت

چکیده:

مقصود از روش‌های آموزش مفاهیم دینی به دانش‌آموزان استثنایی، فنون، شیوه‌ها و دستورالعمل‌هایی است که اهداف و اصول آموزش مفاهیم دینی را به ثمر می‌رساند و به آن‌ها عینیت می‌بخشد. در واقع، مهم‌ترین و دشوارترین مرحله از فرآیند آموزش، تعیین و تشخیص روش‌های آموزش مفاهیم دینی، با توجه به ویژگی‌های شناختی، عاطفی و انگیزشی به این افراد می‌باشد. یکی از روش‌های مهم و مؤثر در آموزش مفاهیم دینی به دانش‌آموزان استثنایی، استفاده از مثال‌های متنوع است که فهم مسائل انتزاعی را برای دانش‌آموزانی که از نظر رشد شناختی و تحول روانی ضعیف و یا در سطح پایینی می‌باشند، آسان می‌کند. زبان قصه یا داستان نیز جالب است. زیرا آنان شیفته شنیدن قصه و خواندن داستان می‌باشند. روش نمایشی هم دارای تأثیر فوق‌العاده‌ای می‌باشد و از راه آن می‌توان آموزه‌های دینی را در قالب‌های قابل مشاهده و به گونه‌ای روشن، آسان و محسوس به کودکان و دانش‌آموزان استثنایی آموزش داد. **واژه‌های کلیدی:** بینش دینی، دانش‌آموزان استثنایی

مقدمه

معنی بینش و تربیت دینی در نظر کودک استثنایی

دین عبارت است از مجموعه قوانین، ضوابط و آیین‌های عملی که راه و رسم عبادت و ارتباط با خدا و طرز رفتار بشر را با یکدیگر، تعلیم می‌دهد.

در آیه ۱۹ سوره آل عمران آمده است "ان‌الدین عنداله السلام" که در تفسیر آن گفته‌اند: دین یعنی طاعت خدا، اسلام به معنی تسلیم شدن در برابر خداوند که همان تصدیق و باور داشتن است.

معنی دینی بودن کودک استثنایی و حتی کودکان عادی در ابتدا به صورتی نیست که در آن نظم و انسجامی و احیاناً اندیشه و تعقل ببینیم. صورت عقلی گرفتن رفتارهای دینی و مذهبی آنان از حدود هفت سالگی (بر اساس سن عقلی) و گاهی بالاتر از این سن می‌باشد.

لذا قبل از این سنین، اغلب جنبه احساسی و نشان دادن همراهی و همگامی با والدین و دیگران را دارد. مثلاً او به همراه والدین نماز می‌خواند، ولی ممکن است در وسط نماز به دنبال چیزی به راه بیافتد و یا شیرینی و شکلاتی نظر او را به خود جلب کند. در جلسات مذهبی شرکت کند و مراسم و آداب را به جا آورد، ولی این امر مانع از

هیچ رفتاری، ناعادلانه‌تر از این نیست که نسبت به کودکانی که دارای استعدادها نابرابر هستند، انتظاراتی یکسان داشته باشیم. تنها جایی که نابرابری عین عدالت است این است که با کودکانی که استعدادها متفاوت دارند برخوردی متفاوت داشته باشیم.

از طرفی، آموزش صحیح و مؤثر، بدون در نظر گرفتن توانایی ذهنی دانش‌آموزان مطلوب نیست و ممکن است افراد را نسبت به یادگیری دلسرد و یا در یادگیری آنها اختلال ایجاد نماید. از این‌رو، آموزش مفاهیم دینی به کودکان و دانش‌آموزان استثنایی گرچه امری بسیار مقدس و والا است، اما موفقیت در آن، در گرو آگاهی و شناخت اصول و روش‌های آموزشی متناسب با آن است.

به فرموده امام امیرالمؤمنین علیه‌السلام هیچ حرکتی نیست مگر این که انسان در به انجام رساندن آن نیاز به شناخت و آگاهی دارد: «ما من حركة الا وانت محتاج فيها الى معرفه»

مطلب حاضر کوششی است در جهت راهکارهای مؤثر در ارتقای بینش دینی دانش‌آموزان استثنایی.

که گرامی‌ترین موهبت زندگی است، تأمین کند. به-خصوص برای دانش‌آموزان استثنایی که با توجه به مشکلاتی که دارند ممکن است از لحاظ روحی و روانی آشفته می‌باشند.

کودکی که با خدا آشناست هیچگاه احساس پوچی نمی‌کند و در جای جای زندگی اش تکیه گاه محکمی خواهد داشت و با همین تکیه گاه در برابر مشکلات استقامت می‌کند.

آموزش مفاهیم دینی نیز مانند هر علم دیگری نیاز به شناسایی و به‌کارگیری اصول و روش‌های صحیح، کارآمد و مؤثر دارد. بنابراین، همان‌گونه که شناخت خصوصیات و توانایی‌های کودکان در بهینه‌سازی آموزش مفاهیم دینی امری مسلم است، شناخت اصول و روش‌های مربوط به آموزش مفاهیم دینی کودکان استثنایی نیز ضرورت دارد. بدین ترتیب، اگر آموزش مفاهیم دینی دانش‌آموزان بدون توجه به اصول و روش‌های صحیح آموزشی انجام پذیرد، مصداق این سخن امام صادق علیه‌السلام خواهد بود که: «الْعَامِلُ عَلَيَّ غَيْرَ بَصِيرَةٍ كَالسَّائِرِ عَلَيَّ غَيْرِ الطَّرِيقِ لَا يَزِيدُهُ سُرْعَةُ السَّيْرِ إِلَّا بُعْدًا» کسی که بدون بصیرت دست به انجام کاری می‌زند، مانند رونده در بیراهه‌ای است که هرچه سرعتش بیش‌تر باشد، از مقصد دورتر خواهد شد.

راهکارهای مؤثر در ارتقاء بینش و تربیت دینی دانش‌آموزان استثنایی

- با توجه به این‌که والدین، فرزندان استثنایی خود را زیاد به محافل عمومی نمی‌برند، لذا دانش‌آموزان استثنایی دوست دارند در محافل دینی شرکت کنند و در جمع باشند، اعمال و رفتار گروهی را در دین ببینند. نماز جماعت، دعاها، مرثیه‌ها، سرودهای دسته‌جمعی و دیگر اموری از این قبیل برای آنان بسیار لذت‌بخش می‌باشد. در نتیجه بردن افراد استثنایی به این محافل رشد شایانی در

این نیست که به لذات دیگر نپردازد و یا ادای فرائض دینی را به صورت تفریح و بازی در آورد و یا ممکن است به علت محدودیت در درک و فهم و عدم آگاهی آنان نسبت به افراد همسن عادی خود، از ابعاد مباحث دینی در مواردی رفتار وارونه‌ای از خود نشان دهند.

بنابراین، آنچه باید بدان توجه داشت، این است که درک و برداشت کودک استثنایی از مفاهیم دینی با کودکان عادی تفاوت‌هایی دارد. آنان در حد ظرفیت ذهنی خود مطالب دینی را می‌فهمند و برآن اساس، جهان‌بینی خود را می‌سازند. با توجه به سخن رسول گرامی اسلام (ص) که فرمود: «ما پیامبران، موظفیم با هر کس مطابق درک و فهم او صحبت کنیم»، اگر آموزش مفاهیم دینی برای دانش‌آموزان استثنایی به گونه‌ای حساب شده صورت نگیرد، نه تنها از تأثیرات سازنده‌ای برخوردار نمی‌گردد، بلکه می‌تواند پیامدهای زیانباری به دنبال داشته باشد. از این‌رو، هدف اصلی این مقاله دستیابی به اصول و روش‌های ارتقای بینش دینی به کودکان و دانش‌آموزان استثنایی است.

ضرورت ارتقای بینش دینی

ضرورت ارتقای بینش دینی دانش‌آموزان آن هم دانش‌آموزان استثنایی در عصر ما لازم‌ترین ضروریات زندگانی این دانش‌آموزان است. عامل دین و ایمان است که می‌تواند انسانیت انسان را حفظ کرده و بشریت را از سقوط و انحطاط ننگه دارد.

در آیه ۳۰ سوره مبارکه روم آمده است که دین، هماهنگ با فطرت و طبیعت انسانی است و بنابراین همیشه به صورت قطعی و ضروری بشر، خودنمایی می‌کند. یکی از دانشمندان غرب بنام ذویمه می‌گوید: دین بهترین راهنمای زندگی و بهترین ناصح در روزهای خوشی و بهترین تسلی‌دهنده در روزگار بدبختی است.

هیچ عاملی جز دین، نمی‌تواند آرامش درونی انسان را

احساس کنند که تکالیف دینی امور جدی یا ضروری نیستند.

- تربیت دینی باید به طور طبیعی انجام بگیرد. یعنی باید کودک استثنایی را شناسایی کرد و دریافت که به طور طبیعی به چه مواردی نیاز دارد و همان را در اختیار او قرار داد تا کودک با همه وجود، آن واقعیت را پذیرا گردد. برای مثال تا کسی گرسنه یا تشنه نباشد. طعم و مزه آب و غذا را درک نخواهد کرد.

- در آموزش مفاهیم دینی به کودکان و دانش آموزان استثنایی، باید توان شناختی، عاطفی و انگیزشی کودکان را در نظر گرفت و از زیاده روی، خشونت و سخت گیری در روند آموزشی پرهیز نمود؛ زیرا هدف از آموزش مفاهیم دینی، برانگیختن شوق و رغبت کودکان به یادگیری آموزه های دینی است و نه صرفاً انتقال آگاهی های دینی. از این رو، پیامبر اکرم (ص) همواره این سخن را تکرار نموده اند که «آموزش دهید و آسان بگیرید و سخت گیری نکنید» چرا که «خداوند مرا سخت گیر و سرسخت مبعوث نفرمود، بلکه مرا آموزگاری آسان گیر مبعوث نموده است.»

سخت گیری در امر آموزش مفاهیم دینی، دانش آموزان را نسبت به اصل دین و تعالیم حیات بخش آن بدبین نموده، آثار و پی آمدهای ناگواری در روحیه لطیف او باقی خواهد گذاشت.

- در آموزش استثنایی، آموزش امری است مداوم و مستمر و اهمیت آموزش آموزه های دینی از سویی و ساختار ذهنی و روانی این دانش آموزان از سوی دیگر، استمرار و مداومت در آموزش مفاهیم دینی به آنها را می طلبد. از این رو، باید به موازات رشد عقلی و تحول روانی، مفاهیم اعتقادی را به دانش آموزان استثنایی انتقال داد و از شتاب و فشار بی مورد در این امر پرهیز نمود.

- زمانی که دانش آموزان آمادگی مفاهیم دینی را دارند با آنها صحبت کنید، در واقع تا زمانی که احساس می کنید

بینش دینی و مذهبی آنان خواهد داشت. ولی باید دقت کرد برنامه ها فراتر از طاقت و حوصله آنها نباشد و آنها را خسته نکند.

- رفتارهای وارونه دینی دانش آموزان استثنایی ممکن است ناشی از سوء آموزش ها، یک جانبه بودن آموزش، گفتن یک یا چند بعد یک مسئله برای آنان باشد و دیگر ابعاد آن فراموش گردد. به همین جهت برای دانش آموزان، مسائل دینی را مختصر و ساده ولی با جوانب و ابعاد مورد نیاز آنان شرح دهید.

- فعل دینی باید آزاد از قانون و قاعده های دگر انگیزه، آزاد از بایدها و نبایدهای اجباری باشد. خصوصاً برای دانش آموزان استثنایی، آموزش در قالب قانون و اجبار راه به جایی نمی برد.

- تربیت دینی به هیچ وجه محدود به آموختن آداب و احکام دینی نیست، بلکه تربیت دینی بیدار کردن محبت و ستایش خداست در انسان.

ژان ژاک روسو در تربیت اخلاقی و دینی می گوید: لازم نیست برای کودکان درباره اهمیت راستی و درستی داد سخن بدهیم. کافی است دورویی را به آنان نیاموزیم و آنها را به دروغ گفتن، وادار نکنیم. به جای دادن پند و اندرز و همچنین منع کردن و باز داشتن، بهتر است زمینه ای برای حرکت، فعالیت، ورزش و بازی آنها فراهم نماییم.

- نکته حایز اهمیت در تربیت دینی دانش آموزان استثنایی این است که این افراد باید آرام آرام و به تدریج با مسائل دینی آشنا شوند. بنابراین، آموزش مفاهیم دینی به کودکان باید تدریجی باشد و آنان را به تدریج و آرام آرام با مفاهیم دینی آشنا نمود و متناسب با سطح فکر و قدرت درک دانش آموزان باشد

- باید توجه کرد که در مرحله عمل به تکالیف دینی، با نرمی، مهربانی و تشویق همراه باشد و تکالیف سنگین از آنها خواسته نشود اما سهل انگاری هم نشود تا آنها

که آنها مشتاق شنیدن صحبت‌های شما هستند و حوصله و وقت کافی دارند، صحبت کنید؛ در این صورت، بهتر نتیجه می‌گیرید.

- در نظر گرفتن تفاوت‌های فردی، دانش‌آموزان استثنایی دارای توانایی‌ها، استعدادها و ویژگی‌های روانی مختلف هستند. بنابراین در تربیت دینی باید این تفاوت‌ها را در نظر بگیریم. چه بسا یک روش تربیتی در مورد یک نفر مفید و موثر واقع شود اما همین روش در مورد فرد دیگر کارایی نداشته باشد. پس در آموزش مفاهیم دینی به دانش‌آموزان استثنایی نمی‌شود به طور یکسان عمل کرد، بلکه متناسب با ویژگی‌های شناختی، عاطفی، انگیزشی، سوابق خانوادگی و محیطی آنان، از روش‌های گوناگون و مؤثر استفاده نمود. به عنوان مثال، معلم‌ان باید بدانند برای برخی از دانش‌آموزان، آموزش مفاهیم دینی با استفاده از روش شعر و داستان سودمند است و برای برخی از راه پرسش و پاسخ. برخی مفاهیم دینی را زودتر می‌فهمند و برخی دیگر نیاز به مثال و توضیح بیش‌تری دارند.

- پرورش حس زیبایی دوستی در افراد، بستر دستیابی به تربیت دینی است. آن کس که زیبایی و جمال معنوی را دوست دارد، نمی‌تواند به گناه نزدیک شود.

- در شیوه تربیت دینی به دانش‌آموزان استثنایی باید فرصت بیشتری به آنها داد تا خود، عنان رفتار و تجارب خویش را در دست گیرند، اما در عین حال مهم است که مربی لوازم و شرایطی را در دسترس آنها قرار دهد تا راه پیشرفت شان را در جهت آنچه به شکوفائی آنها می‌انجامد؛ فراهم و هموار گردد. باید در عین آزاد گذاردن دانش‌آموزان، توان آنها را هدایت کرد.

- در جریان تربیت دینی، باید تلاش کرد که اقامه نماز در کودکان و نوجوانان بر اساس مراحل تحول روانی آنها صورت گیرد. بدین معنی که نماز از مرحله تقلیدی و رفتاری به مرحله عاطفی و احساسی و از آن پس به مرحله

عقلانی و استدلالی تبدیل شود.

- تربیت دینی با مقوله ایمان همراه است و ایمان از جنس عشق و گرایش درونی است. بنابراین نمی‌توان کسی را با فرمان و اجبار و از روی فشار و اکراه به ایمان و گرایش درونی فراخواند.

روش‌های آموزش مفاهیم دینی به دانش‌آموزان استثنایی

مقصود از روش‌های آموزش مفاهیم دینی به دانش‌آموزان استثنایی، فنون، شیوه‌ها و دستورالعمل‌های جزئی است که اهداف و اصول آموزش مفاهیم دینی را به ثمر می‌رساند و به آن‌ها عینیت می‌بخشد. در واقع، بخش کاربردی فرایند آموزش مفاهیم دینی، شیوه‌ها و روش‌های آن است. به عبارتی، مهم‌ترین و دشوارترین مرحله از فرایند آموزش، تعیین و تشخیص روش‌های آموزش مفاهیم دینی و استفاده و به کارگیری صحیح و مناسب آن، به ویژه برای این دانش‌آموزان می‌باشد. از این رو، در این بخش، با توجه به ویژگی‌های شناختی، عاطفی و انگیزشی آنان، به بررسی این روش‌ها خواهیم پرداخت.

۱- روش استفاده از مثال

یکی از روش‌های مهم و مؤثر در آموزش مفاهیم دینی به دانش‌آموزان استثنایی، استفاده از مثال است. استفاده از مثال‌های متنوع، فهم مسائل انتزاعی را برای دانش‌آموزانی که از نظر رشد شناختی و تحول روانی ضعیف و یا در سطح پایینی می‌باشند، آسان می‌کند. به عبارتی، در بیان مطالب علمی و عقلی، استفاده از مثال بهترین روش برای هر چه بیش‌تر آشکار ساختن مطالب، تفهیم ساده‌تر و در نتیجه، درک بهتر و سریع‌تر آن‌هاست. از این رو، استفاده از مثال یک شیوه قرآنی است. قرآن کریم با استفاده از این روش، حقایق و مفاهیم عقلی و

آموزش، هدایت، القای مفاهیم و پیام‌های دینی مورد توجه قرار گرفته است. از آن‌جا که قصه و داستان، آموزه‌ها و حقایق آموزشی را به طور غیر مستقیم بیان می‌دارد، از نظر روان‌شناسی تربیتی نیز یکی از مهم‌ترین و مؤثرترین روش‌های آموزشی به حساب می‌آید. بنابراین، مربیان آموزش استثنایی در آموزش مفاهیم دینی به این دانش‌آموزان می‌توانند با استفاده از این روش، مفاهیم اعتقادی دین اسلام، از قبیل مسأله توحید، نبوت، امامت و معاد را در صورت لزوم در قالب داستان‌های مناسب و با توجه به مقتضای سن و حالت روحی آنان بیان کنند.

۳- روش یادآوری نعمت‌های الهی

خداوند متعال نعمت‌های مادی و معنوی فراوانی برای بشر آفریده است. به عبارتی، خداوند، انسان را سرشار از نعمت‌های خویش نموده و همه نوع نعمت در اختیار او قرار داده است.

از این‌رو، کودکان و دانش‌آموزان استثنایی با توجه به تمایلات فطری و گرایش‌های ذاتی پاک و دست‌نخورده آنان، بهتر می‌توان از روش یادآوری نعمت‌های الهی در آموزش و تعمیق بینش الهی آنان استفاده کرد. یادآوری نعمت‌های خداوند می‌تواند به تقویت و تعمیق شناخت کودک در مسأله خداشناسی کمک کند تا بتواند ولی نعمت خود را بشناسد و وظایف خود را از قبیل شکرگزاری و ایمان به او، ایفا کند.

با یادآوری نعمت‌های الهی می‌توان ذهن این افراد را به خدای مهربان متوجه کرد و میل و گرایش او را نسبت به خدایی که همه چیز را آفریده و به همه کمک می‌کند، جلب نمود.

بر این اساس، در تدریس و آموزش خداشناسی و معاد به کودکان و دانش‌آموزان استثنایی، باید بیش‌تر بر محبت و عشق الهی به همه انسان‌ها و به ویژه نیکوکاران و دادن پاداش و نعمت‌های بهشتی به آنان در روز قیامت

غیرمحسوس را در قالب حکایات و مثال‌های سودمند، به گونه‌ای در ذهن مخاطب ملموس و مجسم می‌سازد تا به این ترتیب ماهیت امر برای مردم روشن و آشکار گردد و آنان به خوبی به حقیقت موضوع پی ببرند.

استفاده از مثال‌های متنوع،

فهم مسائل انتزاعی را برای دانش‌آموزانی که از نظر رشد شناختی و تحول روانی ضعیف و یا در سطح پایینی می‌باشند، آسان می‌کند

اگرچه اعتقاد به خدا و دین در کودکان فطری است و نیازی به اثبات ندارد، اما حتی در کودکی نباید از تقویت زیربنای اعتقادی غافل ماند. بنابراین، استفاده از مثال، یکی از روش‌های مناسب در آموزش مفاهیم دینی و اصول اعتقادی به این افراد است؛ زیرا گاه می‌توان با ذکر یک مثال مناسب و هماهنگ با مقصود، مطلب و مفهوم عمیق دینی را آسان و برای کودکان قابل فهم و درک نمود. از این‌رو، مربیان و معلمان می‌توانند با استفاده از این روش مفاهیم اعتقادی را در پرتو مثال‌هایی ساده و محسوس و ملموس در حد توان کودکان برای آنان آموزش دهند.

۲- روش قصه‌گویی

زبان قصه یا داستان یکی از مناسب‌ترین روش‌های آموزش مفاهیم دینی به کودکان و دانش‌آموزان استثنایی است؛ زیرا کودکان شیفته شنیدن قصه و خواندن داستان می‌باشند و این سبب می‌شود تا بخش عمده تعلیم و تربیت دینی آنها از این راه انجام پذیرد. هرچه استفاده از داستان‌های مناسب بیش‌تر باشد، تأثیر این آموزش و رسیدن به هدف‌های مورد نظر آن، ساده‌تر و سریع‌تر صورت می‌گیرد.

در اهمیت این روش و بهره‌گیری از آن، همین بس که در قرآن کریم و تعالیم انبیای الهی و کتاب‌های آسمانی هم این روش مؤثر، یعنی زبان داستان و قصه برای

کوچکی نیازمند سازنده‌ای است، پس این زمین و آسمان‌ها و دیگر مخلوقات عالم که بسیار عظیم‌تر و شکوهمندتر می‌باشند، محتاج خالق آگاه و توانا است.

در قرآن کریم و تعالیم انبیای الهی

و کتاب‌های آسمانی هم روش زبان داستان و قصه برای آموزش، هدایت، القای مفاهیم و پیام‌های دینی مورد توجه قرار گرفته است.

از آنجا که قصه و داستان، آموزه‌ها و حقایق آموزشی را به طور غیر مستقیم بیان می‌دارد، از نظر روان‌شناسی تربیتی نیز یکی از مهم‌ترین و مؤثرترین روش‌های آموزشی به حساب می‌آید

قرآن مجید، به ارائه نمونه‌های مشابه حسّی و قابل مشاهده در این دنیا می‌پردازد، یکی از نمونه‌های عینی که بارها به آن پرداخته، زنده شدن مجدد گیاهان می‌باشد. علاوه بر تعالیم وحی، معصومان علیهم‌السلام نیز در پاره‌ای از موارد برای محسوس و مجسم نمودن مفاهیم و حقایق دینی از روش نمایشی استفاده نموده‌اند. پیامبر گرامی اسلام (ص) در موارد متعددی، مانند آموزش نماز و حج از این روش استفاده نموده و به مردم می‌فرمودند: «صَلُّوا كَمَا رَأَيْتُمُونِي أُصَلِّي»؛ نماز بگرارید همان گونه که من نماز را به جا می‌آورم.

نتیجه‌گیری

پس از خانواده که به عنوان اصلی‌ترین سازمان در نهادینه و درونی شدن رفتارهای دینی به کودکان و دانش‌آموزان استثنایی کمک می‌نماید و اولین تجربیات زندگی را در اختیارش قرار می‌دهد، مدارس استثنایی جایگاه ویژه‌ای را به خود اختصاص می‌دهد. در این مدارس معلم و مربی الگوهایی هستند که بیشترین درصد مقبولیت را در پیش این افراد دارند. بی

تأکید کرد و آنان را نسبت به خدا و رحمت او امیدوار و علاقه‌مند ساخت و از بیان عذاب و رنج دوزخ که زندگی پس از مرگ را به گونه‌ای وحشتناک و دهشت‌انگیز ترسیم نماید، خودداری کرد.

۴- روش نمایشی (نمادین)

منظور از نمایش، مجسم کردن و به صورت مشهود و محسوس در آوردن پیام‌ها و آموزه‌هاست. روش نمایشی یکی از روش‌های آموزشی است که دارای تأثیر فوق‌العاده‌ای است و از راه آن می‌توان آموزه‌های دینی را در قالب‌های قابل مشاهده و به گونه‌ای روشن، آسان و محسوس به کودکان و دانش‌آموزان استثنایی آموزش داد. ملموس کردن مفاهیم عقلی و انتزاعی، به ویژه برای آنان با توجه به سطح شناختی آنان، موجب می‌شود که این گونه مطالب بهتر درک شود و یادگیری عمیق‌تری صورت پذیرد. اصولاً استفاده از روش نمایشی و به صورت محسوس و مشهود در آوردن مفاهیم و مسائل آموزشی، از جمله روش‌هایی است که در قرآن کریم نیز فراوان مورد استفاده قرار گرفته است.

بنابراین، طبیعی است که جنبه آموزشی روش نمایشی مؤثرتر و پرجاذبه‌تر از روش گفتاری صرف است؛ چراکه روش نمایشی همزمان گوش و چشم مخاطب را به کار می‌گیرد. از این رو، در آموزش مفاهیم دینی به کودکان و دانش‌آموزان استثنایی لازم است تا آنجا که امکان دارد مواد و مطالب آموزشی به صورت نمایشی ارائه گردد. آموزش بسیاری از مفاهیم دینی اعم از اصول و مبانی ارزشی، اعتقادی و احکام عملی با استفاده از روش نمایشی قابل آموزش است. مثلاً، در ارتباط با خداشناسی، معلم می‌تواند دانش‌آموزان را به نزدیک ساختن آن‌ها به مشاهده زحمات و تلاش‌های فراوانی که برای بنای آن صورت می‌گیرد، به این نتیجه برساند که ساختن آن به این

شک گذر از این مرحله در ساختار ذهنی و رفتاری آنان حائز اهمیت است. هوشیاری مریبان دلسوز و آگاه این امکان را برای دانش آموز به وجود خواهد آورد که با همانندسازی، بهترین الگوهای رفتاری را برای خود انتخاب نمایند. بنابراین شرکت فعالانه مدیران و مریبان در عرصه‌های فرهنگی و ترویج ارزش‌های انسانی و اخلاقی توأم با عمل، شناخت معیارهای فضیلت و انسان‌های فاضل را برای نوجوان استثنایی آسان‌تر خواهد کرد.

چنانچه مدیران، معلمان و مریبان همراه دانش آموز در نماز جماعت مدرسه شرکت فعال داشته باشند و در اجرای فرامین الهی و مواظبت در رفتار و گفتار خود کوشش نمایند، دانش آموز استثنایی هم رغبت پیدا خواهد کرد که با علاقه مندی بیشتر در نماز حضور یابد. باید متوجه این معنا بود که الگو بودن رهبران دینی، علمی و مذهبی نقش اساسی را در تکوین شخصیت دانش آموزان ایفا می‌کند.

منابع

- ۱- پاکزاد، محمود (۱۳۶۸). *کودکان استثنایی*. تهران: انتشارات کانون کر و لال‌های ایران.
- ۲- هالاهان و کافمن (۱۳۷۱). *کودکان استثنایی*. (ترجمه مجتبی جوادیان). انتشارات آستان قدس.
- ۳- قائمی، علی (۱۳۶۴). *پرورش مذهبی و اخلاقی کودکان*. انتشارات امیری.
- ۴- کریمی، عبدالعظیم (۱۳۸۱). *یادداشت‌های ممنوعه*. انتشارات جامعه نو. تهران.
- ۵- حاجتی، سید محمد باقر (۱۳۶۲). *اسلام و تعلیم و تربیت*. دفتر نشر فرهنگ اسلامی. تهران.
- ۶- مقدّسی‌پور، علی (۱۳۸۱). *پایان نامه اصول و روش‌های آموزش مفاهیم دینی به کودکان دبستانی*. مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره).
- ۷- رشید پور، مجید (۱۳۷۶). *آشنایی با تعلیم و تربیت اسلامی*. انتشارات انجمن اولیاء و مریبان.
- ۸- استادان طرح جامع آموزش خانواده (۱۳۷۸). *خانواده و فرزندان*. انتشارات انجمن اولیاء و مریبان.
- ۹- جمالی، مریم (۱۳۸۷). *عوامل مؤثر در جذب دانش‌آموزان به نماز*. تربیت.